

Сердюк Наталія Юріївна,

к. пед. н., доц. кафедри іноземної
філології, перекладу та методики навчання
ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний
університет ім. Григорія Сковороди»

Опарієнко Олександра,

студентка 7 курсу філологічного факультету
н. п. Мова і література (англійська)

(Переяслав-Хмельницький)

ЛЕКСИЧНІ ЗАСОБИ РЕАЛІЗАЦІЇ ЯДРА ЕМОЦІЙНОГО КОНЦЕПТУ «ANXIETY» У ТВОРІ А. КРІСТІ «ЗАБУТЕ ВБИВСТВО»

Стаття присвячена дослідженню емоційного концепту «ANXIETY» на прикладі творі Агати Крісті «Забуте вбивство». Виявлено основні лексичні засоби, які використовує у романі письменниця для реалізації ядра досліджуваного емоційного концепту.

Ключові слова: ядро, лексема, лексична одиниця, емоційний концепт, тривога.

Актуальність теми дослідження. Серед сучасних лінгвістичних наук широкої популярності набуває лінгвоконцептологія, об'єктом досліджень якої є так звані «концепти». Серед найважливіших концептів у структурі англомовної картини світу, на нашу думку, виділяються емоційні концепти, що концентрують інформацію про емоції людини та засоби їх репрезентації.

Незважаючи на численність лінгвістичних розвідок спрямованих на вивчення емоційних концептів (Далі: ЕК) у англійській мові, аналіз концепту «ANXIETY» («ТРИВОГА») здійснювався науковцями на обмеженому корпусі засобів його репрезентації. Звідси визначаємо, що актуальність теми дослідження підсилюється недостатнім вивченням мовних засобів вираження

тривоги людини, серед яких основними вважаємо лексичні, та також власне емоційного концепту, що позначає стан тривожності.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Різноманітні емоційні концепти, їх структура та специфіка, досліджувалися багатьма науковцями, такими як О. О. Борисов [1], К. В. Пак [2], О. А. Подлєсова [3], Р. Н. Рикунів [4], О. В. Трофімова [5], Ю. Ю. Шамаєва [6] та інші.

Мета дослідження – виявити основні лексичні засоби реалізації ядра емоційного концепту «ANXIETY» у творі А. Крісті «Забуте вбивство».

Виклад основного матеріалу. Матеріалом для визначення лексичних засобів передачі емоції тривоги людини є твір А. Крісті «Забуте вбивство» («Sleeping Murder» [7]), де нами було налічено по 24 ситуації, де герої або відчували тривогу, або говорили про неї чи описували її тощо.

Спочатку нами було визначено, **семантичну структуру емоційного концепту «ANXIETY» («ТРИВОГА»)**, яка містить у собі **центральної частини з ядром**, що представляє собою власне емоцію тривоги та знання про неї, – лексема *anxiety* та 16 синонімів (*alarm (alarum), alert, anxiousness, apprehension, apprehensiveness, concern, concernment, disquiet, disquietude, panic, dismay, disturbance, unease, uneasiness, worry, worrit*), та **приядерною зоною** – 11 лексичних одиниць; **периферію** – додаткову інформація про відчуття і прояв тривоги людиною – 55 лексичних одиниць.

Нагадаємо стисло сюжет твору «Забуте вбивство». Молодята Гвенда і Джайлс Рід придбали будинок у курортному містечку Ділмут старий, де жінка поступово починає відчувати незрозумілу їй тривогу, потім дізнається, що саме в цьому будинку вона колись жила з батьком (Келвіном Джеймсом Гелідеєм) і мачухою (Геленою Спенлав Кеннеді), свідком вбивства якої вона стала, та виводять її вбивцю (брат Гелени – доктор Джеймс Кеннеді) на чисту воду.

Першою лексемою зі структури ядра досліджуваного ЕК була вжита одиниця ***panic***, хоча й лише 1 раз, коли Гвенда почала відчувати дивну тривогу, перебуваючи в щойно придбаному будинку: «*Her momentary **panic** just now*

seemed quite incomprehensible. What had come over her? There was nothing wrong with the house.» [7, p. 9]

З речення бачимо, що напад паніки, який вона щойно пережила, здавався їй незбагненим («*seemed quite incomprehensible*»), тобто вона не розуміла причину своєї тривоги, про що стверджує наступне речення («*What had come over her?*»), оскільки у цьому будинку не було нічого поганого («*There was nothing wrong with the house*») та їй нічого не загрожувало.

Другою лексичною одиницею, яка, за нашими підрахунками, є найбільш вживаною (8 разів) лексемою зони ядра у цьому творі, є лексична одиниця **worry**. Згадаємо ту частину твору, коли після відвідування театру, з якого Гвенда в паніці вибігла додому, вона вранці розповідала міс Марпл все те, що з нею відбувалося в їх новому будинку: «*She poured out the whole story, starting with her first view of Hillside and going on to the incidents that had first puzzled her and then **worried** her.*» [7, p. 30]

Як бачимо з вище наведеного речення, Гвенда починає розповідати міс Марпл про ті випадки, які спочатку збентежили її («*puzzled*»), а потім стривожили («*worried*»). Далі в тексті, вона говорить, що була налякана, що тривога переслідувала її, та знову почала тривожитися, – свідчить тремтіння її голосу («*quivering voice*»), швидкий темп говоріння («*speaking very fast*»), та постійний повтор слів («*horrible... horrible*», «*hands... hands*», «*died ... dead... She was dead... She was dead*»). У її мовленні також вжиті короткі прості реченні, що інколи перериваються, безліч вставних слів, окличні речення, повтори, – різноманітні засоби для яскравішого змалювання її тривоги.

Наступним прикладом використання лексеми **worry** можемо навести таке речення з твору «Забуте вбивство», де говориться про реакцію міс Марпл на розповідь Гвенди, – вона також почала тривожитися, оскільки зрозуміла, що було скоєно вбивство, а вбивця залишається й досі на свободі: «*For a moment or two Miss Marple was silent. The **worried** look had returned to her eyes.*» [7, p. 46]. Про емоцію міс Марпл говорить її тривожний погляд («*the worried look*») та мовчання («*was silent*»), мабуть роздумуючи над ситуацією Гвенди.

Іншим уривком зі словом *worry* на позначення тривоги міс Марпл є такий:

«*Miss Marple shook her head slowly. She seemed **worried**, **perplexed**.*

'I don't know,' she said. 'I really don't know. It might be better to do so, much better to do so.'» [7, p. 104]

У вище зазначеному уривкові міс Марпл здається всім стривоженою, – на це вказує лексема *worry* у словосполученні «*She seemed worried*», яка підсилена лексемою *perplexed* («збентежений»). Також на її стан тривоги вказує те, що вона повільно хитала головою («*shook her head slowly*») і при цьому повторювала одні й ті ж слова («*I don't know...I don't know*», «*better to do so... better to do so*»). Знову письменниця поєднує різні засоби зображення тривоги в одному абзаці (повтор слів і словосполучень, переривання речень).

Ще одним прикладом зображення тривоги міс Марпл є речення:

«*Oh dear – I am really very **worried**.*» [7, p. 236]

З речення бачимо, що міс Марпл знову сильно тривожиться з приводу участі молодих людей у цій кримінальній справі, на що вказує вживання слова *worry*, підсиленого прислівниками міри (*really, very*) та вигуку («*Oh dear*»).

Тривогу міс Марпл також зображено використанням лексеми *concern*:

«*'Miss Marple,' cried Gwenda, 'you sound really **concerned**?'*» [7, p. 42]

Лексема *worry* також вживалася на позначення емоції тривоги інших героїв твору, наприклад у розмові з майором Ерскінім про померлу Гелену:

«*But now that you have mentioned it, I do remember thinking that Helen was **worried**...*»

'Worried?'» [7, p. 165]

З діалогу бачимо, що майор каже, що Гелена одного разу здалася йому стурбованою («*Helen was worried*»), Гвенда його перепитує («*'Worried?'*»). Тож, лексема *worry* використана авторкою твору на позначення власне назви емоції тривоги. Тут знову бачимо поєднання повторів і паузи в одному уривкові.

Зауважимо, що лексема *worry* використовується авторкою твору також для опису тривоги інших героїв цього детективу. Так, знайомлячись з доктором Кеннеді, міс Марпл помічає його стривоженість:

«*He looked, too, both **worried** and **unhappy**.*» [7, p. 170]

На нашу думку, стан його тривоги та нещасливий вигляд («*worried and unhappy*») були пов'язані саме з тим, що він впізнав міс Марпл, яка з легкістю викриє всю правду вбивства, яке він скоїв. Хоча під час розмови, свою тривогу («*You know what's **worrying** me?*» [7, p. 173]) він намагається пояснити зовсім іншим, припускаючи, що батько Гвенди сам вбив свою дружину, а всім сказав, що вона уїхала. Проте про справжню емоцію тривоги доктора свідчить його мовлення, в якому є і багато вставних слів, і паузи, і повтор слів тощо.

Тривога у цьому творі виражалася й іншими лексемами ядра цього ЕК:

- *dismay*: «*Gwenda looked **dismayed**.*» [7, p. 89].
- *disquiet*: «*Said he had had various **disquieting** dreams.*» [7, p. 79]
- *unease*: «*But he still looked **uneasy**.*» [7, p. 204]

«... *she felt a tiny shiver of **uneasiness**.*» [7, p. 19]

«.. *thought Gwenda **uneasily**, that I'm not clairvoyant or anything...*» [7, p. 19]

«*Perhaps I am a bit psychic, thought Gwenda **uneasily***» [7, p. 19]

Висновки. Отже, ядро структури емоційного концепту «ANXIETY» («ТРИВОГА») (загалом 17 лексем) реалізовано у творі «Забуте вбивство» використанням шести основних лексем *panic, worry, concern, disquiet, dismay, unease*.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Борисов О.О. Концептуально-семантичні особливості вираження емоційного концепту «страх» засобами сучасної англійської мови : автореф. дис... канд. філол. наук: 10.02.04 / Олексій Олександрович Борисов. – Донецьк : Донецький національний ун-т, 2005. – 18 с.
2. Пак Є. В. Семантическая эволюция лексических способов репрезентации концепта NEGATIVE EMOTIONS (на материале английского языка) : автореф. дисс. на соискание уч. степени к. филолог. наук / Є. В. Пак. – Санкт-Петербург, 2011. – 18 с.

3. Подлесова О. А. Концепты эмоциональных состояний в лингвокогнитивном и лингвокультурном аспектах (на материале английского языка) : автореф. дис. на соискание учен. степени канд. филол. наук : спец. 10.02.04 “Германские языки” / О. А. Подлесова. – Самара, 2009. – 23 с.
4. Рыкунов Р. Н. Концептосфера эмоций и особенности ее выражения в лексике английского языка : автореф. дис. на соискание учен. степени канд. филол. наук : 10.02.04 “Германские языки” / Р. Н. Рыкунов. – СПб., 2008. – 17 с.
5. Трофімова О. В. Фразеологічні одиниці на позначення негативної емоційної дії в англійській і українських мовах / О. В. Трофімова // Філологічні трактати. – Суми : Вісник СумДУ, 2010. – № 1. – С. 88–95.
6. Шамаєва Ю. Ю. Когнітивна структура концепту РАДІСТЬ (на матеріалі англійської мови) : Автореф. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.04 / Ю. Ю. Шамаєва // Харківськ. нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна. – Харків, 2004. – 20 с.
7. Christie A. Sleeping Murder / A. Christie [Electronic Resource]. – Mode access : <http://bookschest.com/files/2014/01/Sleeping-Murder-By-Agatha-Christie.pdf>